

RYSZARD JADCZAK

WARSZTATY LOGICZNO-FILOZOFICZNE SZKLARSKA POR BA'94

W ramach projektu badawczego Komitetu Bada Naukowych „Logika a filozofia. Ontologika — Podstawy i Zastosowania”, którego kierownikiem jest prof. dr hab. Jerzy Perzanowski, zorganizowano w dniach 25-28 kwietnia 1994 roku w Szklarskiej Por bie „Warsztaty Logiczno-Filozoficzne”. Piecz nad stron organizacyjn przedsi wzi cia sprawował dr Cezary Gorzka z Katedry Logiki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Celem Warsztatów miało by robocze spotkanie osób zainteresowanych badaniem problemów filozoficznych za pomoc narz dzi logicznych oraz kwestiami pochodnymi. Wzi ło w nich udział ponad 40 osób z niemal wszystkich o rodków, w których prowadzone s badania z zakresu filozofii nauki i logiki. Ka dy uczestnik wygłosił referat b d prezentował si w dyskusji. Obok grupy studentów i tzw. młodszych pracowników nauki z referatami wyst pili m. in. profesorowie: E. arnecka-Biały (*Historia logiki to filozofia logiki*); W. Marciszewski (*Cztery dziedziny składowe logiki filozoficznej*); M. Tempczyk (*Ontologia a nauki ciste*); J. Wole ski (*Logika i fałsz*); J. Perzanowski (*Moce*); W. Buszkowski (*Lingwistyka formalna a teoria dowodu*); J. Jadacki (*Czego nie wiemy o własno ciach?*); M. Urchs (*Atomizm logiczny a przes dy Wittgensteina*); J. Pa niczek (*Hiperzbiory i ich filozoficzne znaczenie*). Ich udział a tak e bardzo wysoki poziom wi kszo ci wyst pie pozwalj na potraktowanie Warsztatów jako w istocie konferencji naukowej. Odbyło si 7 sesji, na których prezentowano referaty pogrupowane wedle wcze niej przyj tego schematu. Tu prezentujemy dla przykładu jedynie niektóre, wybrane, zagadnienia, podnoszone w referatach. Dobrze charakteryzuj zakres, tre i poziom całego przedsi wzi cia.

Jedna z sesji po wi cona była zagadnieniom ci le logicznym. Przedmiotem rozwa a były np. dwie reguły podstawiania w logikach I rz du: reguła A. Church' a oraz reguła W. A. Pogorzelskiego i T. Prucnała. Mówiono o logikach wyznaczonych przez systemy liczb naturalnych. Dyskutowano nad pewn propozycj systemu dedukcji naturalnej (DN) dla ró nych systemów logiki modalnej 1. rz du. Przy czym za baz DN dla logiki klasycznej przyj to system Kalisha/Montague. Omówiona została tu również modyfikacja reguł dla kwatyfikatorów, która daje

wersj DN Kalisha/Montague równoważna logice wolnej (*Free Logic*). W innym referacie zajęto się dwiema interpretacjami „niedowodliwców” stoickich. Podjęto próbę ustalenia roli „niedowodliwców” dotyczących koniunkcji i alternatywy w systemach gwarantowanych przez „niedowodliwce” implikacyjno-negacyjne. Bliskie tej problematyce były wystąpienia o „nachyleniu” lingwistycznym. Chodzi tu np. o referat, w którym przedstawiono pewne rozszerzenie Leibnizowskiej definicji predykatu identycznie jako ciowej na cechy relacyjne przedmiotu. Podjęto też z tego zakresu rozważania nad analizą struktury czynności illokucyjnych. Do takich czynności należą np.: obiecywanie, rozkazywanie, pytanie, stwierdzanie, groźba. W logice wypowiedzi odpowiednikiem pojęcia prawdy jest pojęcie illokucyjnej skuteczności. W jednym z referatów zgłoszono propozycję pojęcia zbioru dystrybucyjnego, którego punktem wyjścia jest uogólnienie pojęcia zbioru przez rozszerzenie uniwersum o antyobiekty, będące antymaterią wobec obiektów.

Zwarta grupa wystąpiła dotyczyła obecnych w historii filozofii i historii logiki dyskusji nad dowodami na istnienie Boga. Zajęto się zwłaszcza analizą J. Salamuchy dowodu „z ruchu” w. Tomasza oraz reakcjami na tę analizę innych badaczy. Analiza logiczna dowodu na istnienie Boga odegrała bowiem ważną rolę w sporze o rolę logiki matematycznej w filozofii, szczególnie w filozofii chrześcijańskiej. Przy czym reakcja na wystąpienie J. Salamuchy z 1934 roku dotyczyła głównie kwestii wierności przedstawionej przez niego analizie wobec tekstu w. Tomasza. Przypomniano więc stanowisko w tej mierze m. in. K. Kłósaka, J. Bendieka, F. R. Barbo, E. Nieznańskiego i J. M. Bocheńskiego. Pracy Bocheńskiego *Pi dróg* z 1989 roku, w której poddana została analizie logicznej formalizacja pojęcia dróg (dowodów) w. Tomasza z Akwinu, poświęcono osobno referat. Podjęto też próbę przeanalizowania modalnego dowodu Ch. Hartshorne’a, który twierdzi, że w *Proslogion* w. Anzelmego ma na wyróżnić co najmniej dwa dowody na istnienie Boga. Przy czym przedstawiono pewne modyfikacje dowodu Hartshorne’a. Bliskie tej problematyce były też referaty poświęcone próbie formalizacji Tomaszowej teorii osoby oraz pojęciu substancji w pracy Leibniza *Dissertatio de arte combinatoria*.

Spotkanie w Szklarskiej Porębie można traktować jako swoistą promocję nowo tworzonej w tym regionie dyscypliny logiczno-filozoficznej, pod nazwą ontologika. Stąd też niektóre referaty nawiązywały wprost do jej problematyki (np. dotyczące formalizacji trzech nurtów w ontologii, definiowania momentów czasoprzestrzennych bez pewnika wyboru, czy mereologicznym rozszerzeniom teorii klas dystrybucyjnych).

Cennym uzupełnieniem Warsztatów były dwie sesje panelowe. W pierwszej, zatytułowanej *Współczesna sytuacja logiki i filozofii w Polsce*, do której wprowadzenie dał Prof. J. Perzanowski, dyskutowano m. in. nad potrzebą i formami integracji środowisk logicznych. Omawiano problem reprezentowania interesów filozofii i logiki w poszczególnych ciałach stanowiących i opiniodawczych. Postulowano podjęcie działań na rzecz uzyskania przez logik statusu odrębnej dyscypliny naukowej. W sesji panelowej zawiadywanej przez Prof. J. Jadackiego zgłoszono szereg propozycji tematów i problemów, które winny stać się przedmiotem indywidualnych i zespołowych badań, ze względu na ich wagę dla logiki

i filozofii. Niektóre z nich mogły być dobrą inspiracją dla kolejnych spotkań warsztatowych (konferencyjnych).

Materiały warsztatowe, po ich opracowaniu, zostały wydrukowane w specjalnym tomie. Uczestników zachęcono do współpracy z nowo utworzonym w UMK w Toruniu czasopiśmie angielskojęzycznym (rocznik) pt. „Logic and Logical Philosophy”, którego redaktorami są Jerzy Perzanowski i Andrzej Pietruszczak. Pismo jest poświęcone zastosowaniom logiki do filozofii (tj. filozofii logicznej) oraz zagadnieniom logicznym zrodzonym z interakcji logiki i filozofii (czyli logice filozoficznej *sensu stricto*). W pierwszym numerze pisma, który wyszedł z datą 1993 roku, Jerzy Perzanowski formułuje podstawy lokalnej antologii; Florencio G. Asenjo konstruuje pojęcie kontinuum bez użycia zbiorów; Uwe Scheffler przedstawia logikę związku przyczynowego, a Zdzisław Augustynek dyskutuje stanowiska ewentyzmu i punktyzmu w filozofii (ontologii) czasoprzestrzeni.